

Lommer i Buskerud

Steinar Stueflotten, Damenga 19, 3032 Drammen, e-post: steinarstue@c2i.net

Lomfamilien har fire representanter i Norge, alle fire arter er observert i Buskerud. Smålom og storlom er begge hekkefugler i fylket, mens islom og gulneblom kun er sjeldne gjester. Beskrivelsene er basert på kunnskapen som LRSK i Buskerud for tiden har om de aktuelle artene.

Smålom *Gavia stellata*

Smålommen har en nordlig cirkumpolar utbredelse. I Norge hekker arten over det meste av landet, men er relativt fåtallig til sjelden i Sør-Norge. Arten overvintrer langs Norskekysten og rundt Nordsjøen. Den norske bestanden er anslått til 2.000-5.000 par.

Forekomst i Buskerud

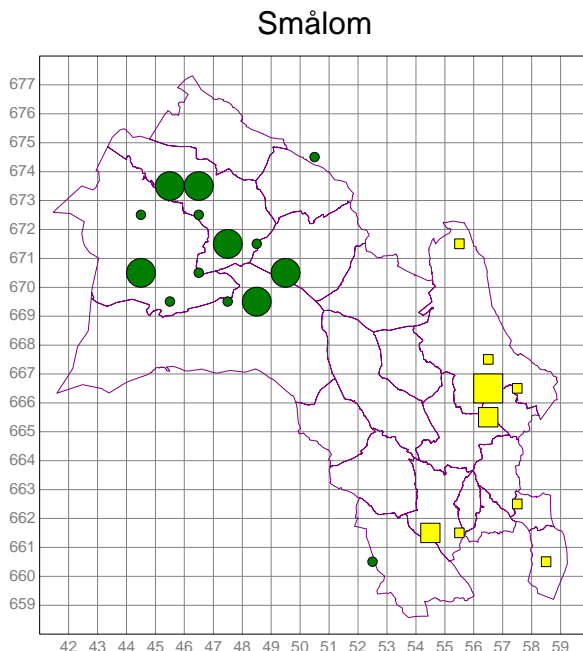
Status: Sjelden og fåtallig hekkefugl i nordfylket, fåtallig på vårtrekket i sørfylket, sjelden ellers.

Bestand: Smålommen hekker nå kun spredt og fåtallig i enkelte fjellvatn i nordboreal og lavalpin sone i kommunene Ål og Hol, mer sjeldent i Nes og Nore & Uvdal. Det foreligger også et par observasjoner fra Meheia, Kongsberg i hekketida i seinere år (B.Engelstad).

Arten har nok hatt en større utbredelse tidligere, men bestanden har som ellers i Sør-Norge, gått mye tilbake siden midten av forrige århundre. Både vassdragsreguleringer og tidligere tiders etterstrebing av lom som antatt skadegjører i fiskevann, har vært negativ for arten. Bestandsstørrelsen i Buskerud er vanskelig å anslå, men det hekker nå neppe mer enn 10-15 par i fylket. Smålommen er rødlistet i Buskerud, og må pga den lille bestanden, anses som en truet art i fylket. Smålommen hekker i småvann, myrtjern og dammer som ofte er helt fisketomme, sjelden i større vann.

Smålom, Fet 2004, foto: Kjetil Hansen.

Utbredelse til smålom i Buskerud per 2004 (mørke runde prikker viser funn med Atlas-hekkekode B, C og D; lyse firkanter viser trekk- og vinterfunn, små prikker 1-5, mellomstore 6-10 og store >10 funn).

Trekk: Smålommen opptrer regelmessig på vårtrekket i Tyrifjorden utenfor Røysehalvøya, Hole i siste halvdel av april til primo mai, ellers bare sporadisk på vårtrekket i Eikeren og Fiskumvannet, Øvre Eiker. Gjennomsnittlig ankomstdato i nedre Buskerud: 17.04. (9 år), tidligst Frognyøya, Hole 08.04.04, ekstremumstider: 08.04. - 25.05. På det meste er det sett mellom 10 og 20 individer i Nordre Tyrifjorden, maks 22 individer 01.05.00. Arten ankommer hekkeplassene etter isløsninga i mai og trekker bort igjen i september. Smålommen er heller sjelden å se på høsttrekket, og det foreligger kun noen få sporadiske observasjoner fra de siste årene: 1 juv Linnenstranda, Lier 09.-22.10.99, 1 juv Steinsfjorden, Ringerike 07.11.99, 1 ind Nordfjorden 23.10.01, 1 ind Linnenstranda 08.12.01 og 1 ind Verket, Hurum 20.10.04. Verdt å nevne er også 1 ind midt ute i Holsfjorden i Hole 25.07.02 (V.Ree m.fl.). Slike sommerobservasjoner i lavlandet er også kjent fra Mjøsa (NOF avd. Oppland 1998).

Storlom *Gavia arctica*

Storlommen har en nordlig utbredelse fra Skottland og Skandinavia østover til Sibir. I Norge hekker arten spredt til vanlig over hele landet med bestands-tyngdepunkt mot øst. Arten overvintrer langs Nordsjøkystene, noen også langs sørlige deler av norskekysten. Den norske bestanden er anslått til 5.000-10.000 par.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig men spredt og heller fåtallig hekkefugl over hele fylket.

Storlom, Hardangervidda, foto: L.Palmstrøm

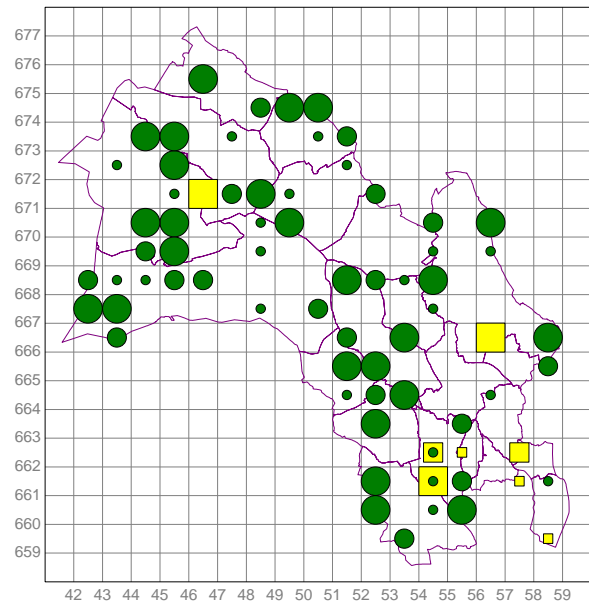
Storlom, foto: Kendt Myrmo.

Bestand: Selv om bestanden til storlommen nok har gått noe tilbake i nyere tid, så hekker arten fortsatt spredt til vanlig over store deler av fylket. Bestandsstørrelsen er vanskelig å anslå, men det hekker trolig 100-300 par i Buskerud. Arten har tilhold i større, fiskerike og klare vann og innsjøer både i barskogsområdene og i fjellbjørkeskogen.

Storlommen er sky og svært forsiktig på hekkeplassen, og unngår derfor helst lokaliteter med mye ferdsel. Det er ingen tvil om at arten, på samme måte som for smålommen, har hatt en negativ bestandsutvikling pga at den tidligere ble sterkt

etterstrebet, endatil med skuddpremie. Vassdragsreguleringer har også bidratt til å ødelegge hekkeplasser flere steder i Buskerud.

Storlom

Utbredelse til storlom i Buskerud, oppdatert per 2004 (koder som for smålom).

Trekk: Storlommen observeres regelmessig på vårtrekket i sørfylket fra ultimo april til ut mai, sjelden til begynnelsen av juni. Gjennomsnittlig ankomstdato i sørfylket: 25.04. (20 år), tidligst Eikeren, Øvre Eiker 14.04.81. Til nordfylket ankommer arten omkring midten av mai. Gjennomsnittlig ankomstdato til Strandafjorden, Ål: 15.05. (7 år), og den er normalt på plass på hekkeplassene i nordfylket i slutten av mai.

Normalt sees bare 1-5 ind sammen, men opp til 10-20 individer er sett på det meste; maksimalt antall i Nordre Tyrifjorden er 22 ind 27.04.97 og 21 ind 21.04.98, i Fiskumvannet 12 ind 15.05.77, Linnestranda, Lier 8 ind 16.05.01 og Hovsfjorden, Hol 11 ind 19.05.93. Storlommen forlater hekkeplassene i august-september, men sees bare sjeldent og fåtallig på høsttrekket i Nordre Tyrifjorden og Fiskumvannet fra medio august til ultimo oktober, seinest 1 adult i Steinsfjorden 25.10.98; normalt bare 1-2 ind sammen, maks 5 ind (3 ad + 2 juv) Fiskumvannet 23.08.00. Arten kan av og til også sees på høsttrekket i innsjøer i nordfylket, for eksempel 8 ind i Hovsfjorden, Hol 30.08.99 (T.Breiehagen).

Vinter: Arten er svært sjelden i Oslofjordsområdet om vinteren. Fra Buskerud foreligger bare ett vinterfunn: 1 ind Østnestangen, Hurum 17.12.98 (J.L.Hals og L.T.Poppe).

Islom *Gavia immer*

Islommen hekker i nordlige deler av USA og Kanada, Grønland og Island. Overvintrer i Nord-Amerika, langs Nordsjøkystene og norskekysten.

Islom i vinterdrakt, foto: S.Stueflotten.

Forekomst i Buskerud

Status: Meget sjelden og tilfeldig gjest.

Godkjente funn (3/3):

- 1990 HURUM: 1 ind Storsand 09.03. (A.Hals).
- 1997 HOLE: 1 juv Bønsnes 25.11. (J.L.Hals, B.H.Larsen, K.Myrmo, L.T.Poppe, V.Ree).
- 2000 HOL: 1 ad Ustevatn 09.06. (B. Génsbøl m.fl.).

Arten observeres regelmessig langs norskekysten spesielt i vinterhalvåret. Funn i innlandet og i Oslofjords-området er derimot meget sjeldne. Buskeruds tredje funn av denne store arktiske lommen, en adult fugl i sommerdrakt, ble svært overraskende gjort helt oppe i Ustevatnet 985 moh! i juni måned av et par erfarne danske ornitologer.

Gulnebbblom *Gavia adamsii*

Gulnebbblommen hekker langs arktiske kyster fra NV-Russland og østover i Sibir, samt i nordlige Alaska og Kanada. Overvintrer langs norskekysten.

Forekomst i Buskerud

Status: Meget sjelden og tilfeldig gjest.

Godkjente funn (3/3):

- 2000 HURUM: 1 ad vest for Håøya 23.05. (E.Grønningsæter).
- 2001 HURUM: 1 ad ved Mølen 02.05. (G.Fjørtoft Karlsen).
- 2004 HURUM: 1 ad utenfor Filtvet 15.05. (E.Gates).

Alle funnene av denne store arktiske lomarten er gjort i mai måned i Oslofjorden utenfor Hurum. Alle tre individene var adulte fugler i sommerdrakt. Arten var tidligere svært sjelden å se i Oslofjorden, men er blitt sett her nesten årlig om våren de siste årene; noe også funnene i Buskerud vitner om. Den første fuglen ble observert fra båt, den andre ble sett fra Møringa i Horten idet den kom flygende inn Oslofjorden og landet ved Mølen like utenfor Hurumlandet, den tredje lå midtjords utenfor Filtvet.

Det antas at nærmere 1500 gulnebbblommer overvintrer langs norskekysten fra Lista til Finnmark – faktisk en ganske stor andel av verdensbestanden til denne arktiske lommen (Byrkjedal m.fl. 2000).

Referanser

Byrkjedal, I., Breistøl, A., Mjøs, A.T. og Strann, K-B. 2000. Winter habitat of White-billed and Great Northern Divers (*Gavia adamsii* and *G. immer*) on the coast of Norway. *Ornis Norvegica* 23: 50-55.

Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red) 1994: Norsk fugleatlas. NOF, Klæbu, 552 s.

NOF avd. Oppland 1998. Fugler i Oppland. Lillehammer, 280s.